

ISSN 2080-1807

Karol Ebertowski*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

e-mail: kar.eber@doktorat.umk.pl

Praktyczne aspekty gromadzenia, opracowania i udostępniania informacji specjalistycznej. *Casus* informacji genealogicznej

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2017.009>

STRESZCZENIE: Poszukiwania genealogiczne cieszą się współcześnie dużym zainteresowaniem zarówno naukowców, jak i pasjonatów dociekających swoich korzeni rodzinnych. Chociaż precyzyjna definicja informacji genealogicznej w zasadzie nie istnieje, w praktyce przybiera ona na tyle ściśle określone formy, że trudno ją pomylić z innymi rodzajami informacji specjalistycznej (np. informacją medyczną, europejską czy prawną). Jej cechą charakterystyczną jest bowiem bardzo rozbudowany opis, oparty na specjalnych systemach numeracji przodków, potomków i pokrewieństw. Potwierdzenie tej tezy przynosi szereg inicjatyw genealogicznych realizowanych w środowisku sieciowym: stron WWW instytucji zajmujących się genealogią, serwisów poświęconych poszukiwaniom rodzin, baz danych specjalizujących się w przechowywaniu i udostępnianiu danych genealogicznych, a wreszcie specjalistycznych portali społecznościowych umożliwiających tworzenie własnych drzew genealogicznych. Niniejszy artykuł jest próbą omówienia istoty informacji genealogicznej, najczęściej wykorzystywanych systemów numeracji genealogicznej oraz przykładowych elektronicznych zasobów dedykowanych tej tematyce.

* Uczestnik studiów doktoranckich z zakresu bibliologii i informatologii, prowadzonych na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

SŁOWA KLUCZOWE: archiwa, bazy danych, drzewa genealogiczne, genealogia, informacja genealogiczna, numerowanie genealogiczne.

Wprowadzenie

Genealogia jest jedną z nauk pomocniczych historii, równorzędną w stosunku do numizmatyki, kodykologii czy dyplomatyki. Niestety, mało kto dokładnie wie, jakie obszary wiedzy i umiejętności praktycznych obejmują poszczególne subdyscypliny historii. Podobnie jest z genealogią. Niewiele osób ma pełną świadomość, jak pracują genealogiści, jak prowadzą swoje poszukiwania, jak przedstawiają osiągnięte rezultaty i w jaki sposób dane te przekazują. Być może na ten fakt wpływa brak jednej, ściśle obowiązującej definicji *genealogii*. Dokonując analizy literatury fachowej, można nawet zaryzykować stwierdzenie: ilu genealogów, tyle definicji. Na gruncie polskim próbę zdefiniowania tego terminu podjęli m.in. Włodzimierz Dworzaczek¹, Benon Miśkiewicz², Władysław Semkowicz³, Rafał T. Prinke⁴ czy Paweł Laskowicz⁵. Bez względu na ujęcia definicyjne większość badaczy zgodna jest jednak co do tego, że genealogia jest najstarszą z nauk pomocniczych historii, ponieważ wiedza na jej temat rozwijała się razem z dziejopisarstwem, a jej zasoby znajdują odniesienie w badaniach socjologicznych. Zbierając wiedzę płynącą z rozlicznych definicji, zwyczajowo mianem *genealogii* można określić naukę badającą zależności i stosunki pokrewieństwa oraz powinowactwa między członkami tej samej grupy społecznej (zwanej potocznie rodem lub rodziną), wykorzystującą do tego m.in. daty urodzin, ślubów, zgonów i innych ważniejszych wydarzeń w życiu danej społeczności (rozwoły, chrzty itp.).

Chcąc rozwiązać wątpliwości związane z poszukiwaniami genealogicznymi i powstającymi podczas nich niewiadomymi, nie wystarczy jednak samo zdefiniowanie obszarów badawczych genealogii. Konieczne wydaje się także udzielenie odpowiedzi na pytania, czym jest informacja

¹ W. Dworzaczek, *Genealogia*, Warszawa 1959, s. 9.

² B. Miśkiewicz, *Wstęp do badań historycznych*, Warszawa–Poznań 1985, s. 219–220.

³ W. Semkowicz, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999, s. 188.

⁴ R. T. Prinke, *Poradnik genealogia amatora*, Poznań 2006, s. 11.

⁵ Tamże, s. 13.

genealogiczna, w jaki sposób się ją przedstawia, zapisuje, przechowuje i udostępnia, a wreszcie w jaki sposób można ją wykorzystać?

Istota informacji genealogicznej

Mając na uwadze główne założenia genealogii oraz fakt, że wyniki poszukiwań genealogicznych mają często duże znaczenie w prawie rodzinnym (np. w kwestiach ustalania ojcostwa, praw spadkowych itp.) oraz cywilnym (np. ustalenie możliwości zawierania związków małżeńskich między krewnymi), należałoby określić, czym *de facto* jest informacja genealogiczna i jakie rodzaje danych ze sobą niesie.

Niestety, w literaturze brak jakiegokolwiek jednoznacznej definicji tego rodzaju informacji – w mniejszym lub większym stopniu zbliżonej do prawdziwego jej znaczenia. Otwiera to pole do opracowania takiej definicji i uwzględnienia w niej zakresu informacji genealogicznej, sposobów jej zapisu, form jej przechowywania i odczytu, a także sposobów udostępniania szerszym kręgom odbiorców.

Dla potrzeb niniejszego opracowania przyjęto, że informacja genealogiczna to dane identyfikujące jednostkę społeczną i przyporządkowujące ją do danej grupy społecznej, kulturowej i religijnej. Dane tego typu to:

1. imię i nazwisko jednostki (również panieńskie/kawalerskie, jeżeli zostało zmienione);
2. opis relacji filiacji (relacja rodzic – dziecko) i koicji (relacja mężczyzna – kobieta), zachodzącej pomiędzy jednostką podstawową a inną jednostką pozostającą z nią w pewnym stosunku społecznym;
3. najważniejsze daty (fakty podstawowe) z życia jednostki (daty urodzenia, zgonu, ewentualnego ślubu czy rozwodu), na podstawie których ustala się pozostałe fakty z życia (np. daty chrztu, pogrzebu, rozwodu, unieważnienia małżeństwa, wdowieństwa, narodzin dzieci, adopcji itp.);
4. fakty dodatkowe (np. przyjęcie sakramentów i ich rodzaje, edukacja, zatrudnienie, miejsca zamieszkania, emigracja, imigracja, naturalizacja <obywatelstwo, narodowość>, znajomość języków, relacje towarzyskie czy emocjonalne <przyjaźń, narzeczeństwo, koleżeństwo>).

Tym, co wyróżnia każdego człowieka w nieokreślonym tłumie ludzi, są m.in. podstawowe dane identyfikujące, jakimi są imię i nazwisko. Nie dziwi więc fakt, że to tego rodzaju dane są informacją początkową w poszukiwaniach genealogicznych. Kolejnym etapem jest wskazanie relacji zachodzących pomiędzy dwoma osobami podającymi się za krewne. Ich wzajemna filiacja czy koicja potwierdza pochodzenie, pokrewieństwo czy powinowactwo oraz miejsce w hierarchii genealogicznej danej zbiorowości. Dalsze dane, tj. tzw. daty podstawowe (najlepiejienne urodzenia, zgonu, ewentualnego ślubu) oraz te uznawane w genealogii za dodatkowe, służą już tylko i wyłącznie potwierdzeniu poszukiwań.

Sposoby zapisu informacji genealogicznej

Ważnym, o ile nie najważniejszym, elementem identyfikacji i tworzenia informacji genealogicznej jest sposób jej zapisu. W tej kwestii stosuje się rozmaite oznaczenia, z reguły niezrozumiałe dla laika. Różnorodność w zapisie informacji genealogicznej doskonale zobrazował R. T. Prinke w książce pt. *Poradnik genealoga amatora*, wydanej w 2006 r., zestawiając w jednej tabeli symbole i oznaczenia wykorzystywane przy tworzeniu drzew genealogicznych, pochodzące z czterech różnych systemów oznaczeń, tj. stosowanych w Europie kontynentalnej, Wielkiej Brytanii, Australii i USA, przyjętych po Konferencji Genealogicznej w Brukseli w 1958 r. oraz tych używanych przez W. Dworzaczka w *Genealogii* (por. tabela 1).

Tabela 1. Symbole i skróty stosowane w tabelach genealogicznych⁶

Znaczenie	Europa kontynentalna	Wielka Brytania, Australia, USA	Konferencja Genealogiczna, Bruksela 1958	Włodzimierz Dworzaczek
Urodzony(a)	*	b.	*, o	*
Urodzony(a) martwo				*†

⁶ Puste miejsca w tabeli oznaczają brak występowania symbolu czy oznaczenia dla konkretnego znaczenia w danym systemie klasyfikacji.

Tabela 1. Symbole i skróty stosowane w tabelach genealogicznych cd.

Znaczenie	Europa kontynentalna	Wielka Brytania, Australia, USA	Konferencja Genealogiczna, Bruksela 1958	Włodzimierz Dworzaczek
Urodzony(a) nieślubnie	(*)			
Chrzest	≈	bap.	b	
Zaręczony(a)	o, N			
Ślub	∞, x,	m., =	x	X
Związek pozamałżeński	o-o			
Rozwód	o/o	div.) (rozw.
Zmarł(a)	†	d.	†	†
Pochowany(a)	☐	bur.	(†)	poch., ☐
Wspomniany(a) w 1650 r.			!1650	wsp. 1650
Przed 1650 r.			/1650	p. 1650
Po 1650 r.			1650/	po 1650
Między 1650 i 1670 r.			1650/70	1650/70
Informacja niepewna	?	?	?	?
Około		ca.	Ca	ok.
Nieznane nazwisko	N.	N.		N.
Nieznane imię i nazwisko	N.N.	N.N.		N.N.
Bezpotomny(a)		d.s.p.		bzp.
Nieżonaty (Niezamężna)		unm.		b. ż.
Ojciec			P	
Matka			M	
Syn		s.		s.
Córka		dau.		c.

Tabela 1. Symbole i skróty stosowane w tabelach genealogicznych cd.

Znaczenie	Europa kontynentalna	Wielka Brytania, Australia, USA	Konferencja Genealogiczna, Bruksela 1958	Włodzimierz Dworzaczek
Ojciec chrzestny			p	
Matka chrzestna			m	
Świadek			t	

Źródło: R. T. Prinke, *Poradnik genealoga amatora*, Poznań 2006, s. 68.

Jak nietrudno zauważyć, największe różnice w systemach oznaczeń występują przy oznaczaniu dat ślubów, rozwodów, śmierci i pochówku. Problemów nastręczają także określenia czasowe (wspomniany w danym roku, przed danym rokiem, po danym roku, pomiędzy podanymi datami). Elementem wspólnym w wymienionych systemach wydaje się z kolei stosowanie symbolu *, którym oznaczane są informacje niepewne dotyczące urodzenia.

Poza różnicami w oznaczaniu dat interesująco w poszczególnych systemach przedstawia się kwestia ustalania pokrewieństwa. Podział na Europę kontynentalną i kraje anglosaskie ma swoje konsekwencje w tym zakresie. W Polsce stosowane są obliczenia pokrewieństwa w linii prostej i liniach bocznych rodziny (tzw. komputacja rzymska i kanoniczna, ta druga zwana także kościelną lub germańską). Linia prosta dotyczy osoby uznanej za wyjściową w obliczeniach i jej bezpośredniego przodka lub potomka, zależnie w którą stronę wykonuje się przeliczenia – od liczby pokoleń pomiędzy nimi odejmuje się jeden, czego wynikiem jest stopień pokrewieństwa w linii prostej. Oznaczanie w linach bocznych, a więc tworzenie komputacji, jest nieco trudniejsze. Komputacja rzymska równa się sumie osób w obu liniach aż do przodka będącego wspólnym dla obu osób, ale bez uwzględniania samego przodka. W odmianie kanonicznej stopień pokrewieństw pomiędzy krewnymi w linii bocznej z tego samego pokolenia jest dla nich równy – rodzeństwo w pierwszym stopniu, kuzynostwo w drugim stopniu itd. Jeżeli mowa jest o osobach w różnych pokoleniach, to stopień równy jest liczbie filiacji (urodzeń) w dłuższej linii.

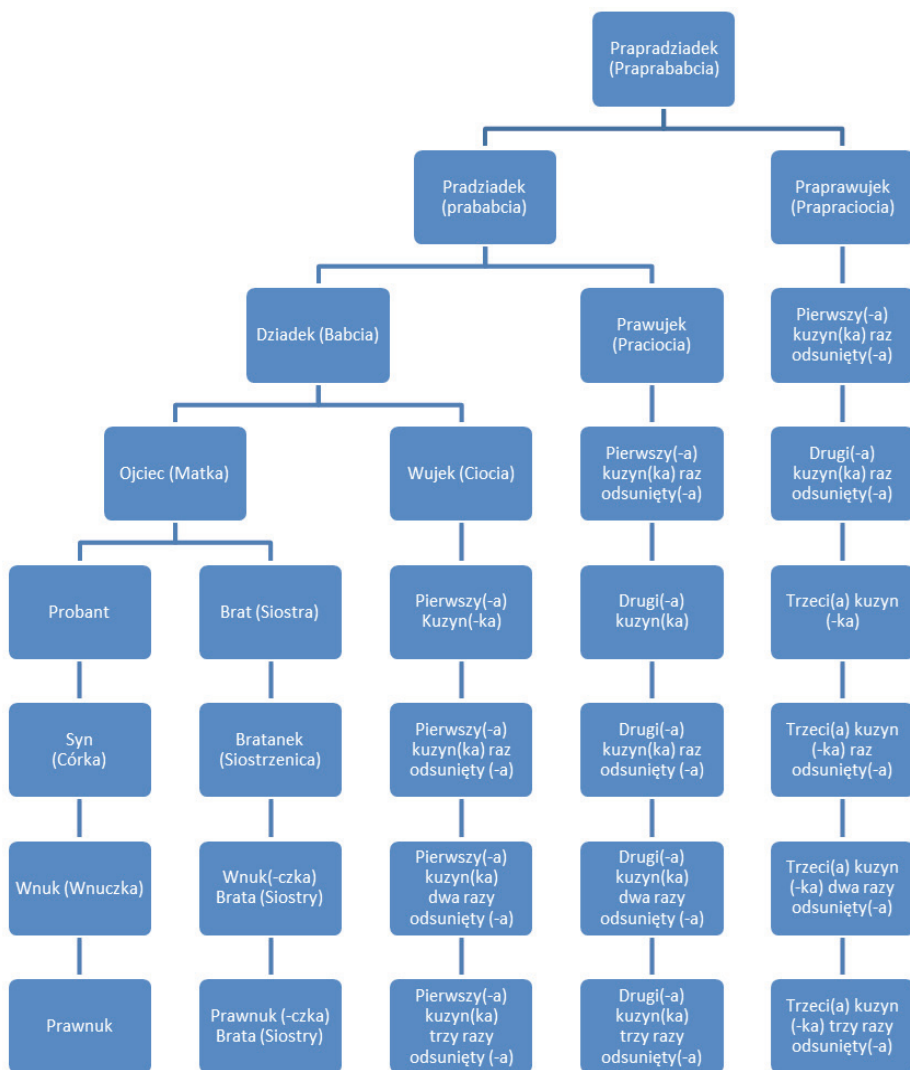
W genetyce stopień pokrewieństwa obliczany jest poprzez dodanie do siebie wszystkich relacji rodzinnych zachodzących pomiędzy badanymi osobami, niezależnie czy jest to filiacja, czy koicja – a więc pomiędzy rodzicami czy rodzeństwem występuje pierwszy stopień pokrewieństwa, pomiędzy kuzynostwem zaś – trzeci, podobnie jak pomiędzy pradziadkiem i prawnukiem.

Wspomniane już kraje anglosaskie wyróżniają się całkowicie innymi przelicznikami. Charakteryzują się one osunięciami i liczbami porządkowymi, jak np. trzeci kuzyn dwukrotnie odsunięty (ang. *third cousin twice removed*). Zaznaczyć trzeba, iż każdy krewny występuje jako kuzyn i kuzynka. Liczba porządkowa – podobnie jak w systemie polskim – wskazuje na liczbę pokoleń dzielącą badaną osobę i kuzynostwo od wspólnego przodka (m) pomniejszoną o jeden ($m-1$) i tak: dzieci rodzeństwa jako pierwsze kuzynostwo $[(m-2)-1]$, wnukowie tegoż rodzeństwa jako drugie $[(m-3)-1]$. Odsunięcia oblicza się od wspólnego pokolenia dwóch kuzynów. Małgorzata Nowaczyk w publikacji *Poszukiwania przodków. Genealogia dla każdego* z 2005 r. stwierdza, że w terminologii anglosaskiej prawnuk i dziecko jednego z rodzeństwa są kuzynostwem dwukrotnie odsuniętym. Chcąc „przetłumaczyć” to na polskie realia, trzeba by powiedzieć, że wspomniany kuzyn/kuzynka jest bratem/siostrą ciotecznym/cioteczną lub stryjecznym/stryjeczną dziadka/babci albo wnukiem/wnuczką brata/siostry ciotecznego/ciotecznej lub stryjecznego/stryjecznej. Rozbieżności spowodowane są tutaj brakiem oznaczeń pokrewieństwa patry- czy matrylinearne⁷. Autorka dla lepszego zrozumienia algorytmów stosowania tego przelicznika przygotowała schemat, mający ułatwić obliczenia pokrewieństwa osobom nie zapoznanym z tematem.

Kolejnym ważnym aspektem w informacji genealogicznej jest ład i porządek w organizacji wszystkich danych. Służą do tego systemy numerowania poszczególnych osób zamieszczonych w badanym drzewie genealogicznym, inaczej rzecz ujmując – bazie danych osób zaliczanych do danego rodu, rodziny, społeczności. W praktyce wyróżnia się dwie grupy systemów: systemy numerowania przodków i systemy numerowania potomków⁸. Drugie z wymienionych są częściej konstruowane i częściej

⁷ M. Nowaczyk, *Poszukiwania przodków. Genealogia dla każdego*, Poznań 2005, s. 29–32.

⁸ Tamże, s. 211–223.

Rysunek 1. Anglosaski system stopniowania pokrewieństwa

Źródło: M. Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków. Genealogia dla każdego*, Poznań 2005, s. 30.

używane, a co za tym idzie – jest ich więcej. Wśród nich są jednak te mniej lub bardziej przydatne. Do pierwszej grupy systemów zalicza się systemy Sosa–Stradonitz (znany też jako Ahnentafel) i Hagnera, do grupy drugiej: Henry’ego, D’Aboville’a, rejestrowy, źródłowy oraz de Villiersa i Pamy. Znane są również eksperymenty polegające na połączeniu obu sposobów porządkowania krewnych, zarówno przodków, jak i potomków – systemy hybrydowe, np. połączenie Donna Devine’a czy Williama Dolarhyde’a.

Najstarszym systemem numeracji przodków jest system Sosa–Stradonitz. Jerome de Sosa stworzył swój system w roku 1676, a w 1896 r. Stephen Kekulé von Stradonitz spopularyzował go w swoim dziele *Ahnentafel Atlas*⁹. System ten jest bardzo logiczny i prosty w użyciu, aczkolwiek niepozbawiony kilku mankamentów, jak np. pojawianie się tego samego przodka w kilku liniach czy numeracja tylko w liniach prostych (co powoduje omijanie rodzeństwa w każdym pokoleniu). Tajemnica prostoty tego systemu polega na nadawaniu każdej osobie, począwszy od probanta (osoby, dla której tworzony jest opis), liczby w określonej kolejności: probant – 1, ojciec probanta – 2, matka probanta – 3, ojciec ojca probanta – 4, matka ojca probanta – 5, ojciec matki probanta – 6, matka matki probanta – 7 itd. Łatwo dostrzegalna jest matematyczność systemu – każdy mężczyzna w pokoleniu kryje się pod liczbą parzystą, kobieta – nieparzystą, dodatkowo numer każdego ojca w pokoleniu jest wynikiem mnożenia numeru jego dziecka przez dwa, a matki – mnożenia przez dwa i dodawania jeden.

Podobną zasadą działania charakteryzuje się system Hagera. W odróżnieniu od systemu Sosa–Stradonitz osoba, dla której tworzona jest lista, pozostaje bez jakiegokolwiek numeru umieszczona na jej szczycie. Idąc stopniowo niżej, na liście występuje ojciec probanta z oznaczeniem I-1 oraz matka – I-2. Cyfra rzymska odpowiada za numer pokolenia, cyfra arabska zaś pełni tę samą funkcję jak w numeracji Sosy–Stradonitza. Podążając dalej tym tropem, mamy ojca ojca II-1, matkę ojca II-2, ojca matki II-3 i matkę matki II-4. Ten sposób zwraca bezpośrednio uwagę na kolejne pokolenia w rodzinie oraz na ich liczbę pomiędzy probantem a poszukiwanym przodkiem. Przykładowa lista powstała w systemie numerowania Hagera przybiera następującą postać:

⁹ S. Kekulé von Stradonitz, *Ahnentafel Atlas*, Berlin 1898.

Karol Ebertowski

- I-1 Tadeusz Ebertowski
- I-2 Jolanta Ebertowska zd. Grefka
- II-1 Jan Ebertowski
- II-2 Halina Ebertowska zd. Stormowska
- II-3 Stanisław Grefka
- II-4 Wiktoria Grefka zd. Kolasińska
- III-1 NN
- III-2 Anastazja Ebertowska
- III-3 Jan Stormowski
- III-4 Marta Stormowska zd. Grefka
- III-5 Alojzy Grefka
- III-6 Marta Grefka zd. Nadolna
- III-7 Franciszek Kolasiński
- III-8 Anna Kolasińska zd. Pliszka

Z drugiej grupy systemów, tj. systemów numerowania potomków, warto zwrócić uwagę na – zdaniem autora – system najłatwiejszy autorstwa Reginalda Buchanana Henry’ego, użytego po raz pierwszy w roku 1935 w pracy *Genealogies of the Falmilies of the Presidents*¹⁰. Rozpoczynając wykaz numerem 1, oznacza się przodka, od którego „wszystko się zaczęło”. Jego najstarsze dziecko widnieje wówczas pod numerem 11, następne 12, 13 itd. Następne pokolenie podobnie – pierwsze dziecko najstarszego potomka ma numer 111, kolejne 112, 113 itd., dzieci potomka z nr 12 odpowiednio 121, 122, 123, z numerem 13 – 131, 132, 133 itd. Przy dziesiątym i kolejnym następnym dziecku stosuje się dodatkowo litery. Początkowo dziesiąte dziecko przyporządkowane było pod kodem 1X, jedenaste – 1A, dwunaste – 1B¹¹. Późniejsze modyfikacje doprowadziły do dalszego stosowania liczb i nawiasów (dziesiąte – 1(10), jedenaste – 1(11), dwunaste – 1(12), itd.) oraz pominięcia oznaczenia za pomocą litery X i rozpoczęcia bezpośrednio od początku alfabetu (dziesiąte – 1A, jedenaste – 1B, dwunaste – 1C itd.)¹². Jednocześnie, co ilustruje zestawie-

¹⁰ R. B. Henry, *Genealogies of the Falmilies of the Presidents*, Madison-Wisconsin 1935.

¹¹ Tamże, s. 216.

¹² J. Kubis, *Geologiczne systemy numerowania* [online]. Strona Yaki’ego [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://yakipl.republika.pl/gennumber_2.html.

nie poniżej, liczba znaków w symbolu danej osoby odpowiada liczbie pokoleń dzielących przodka od tej osoby po danej linii pokrewieństwa. Podobnie jak w poprzednim przykładzie, do sporządzenia zestawienia wykorzystano zależności pokrewieństwa w rodzinie autora:

Antoni Grefka dwukrotnie żonaty: z Franciszką Łęgowską od dnia 11 lutego 1873 r. i Rozalią Piesik od roku 1883.

Drugie pokolenie:

Dzieci z Franciszką:

- 11 Antonina
- 12 Anastazja
- 13 Franciszek
- 14 Ignacy
- 15 Józef
- 16 Marianna
- 17 Adam

Dzieci z Rozalią:

- 18 Franciszka
- 19 Anastazja
- 1A Bronisława
- 1B Antoni
- 1C Maria Marta
- 1D Maksymilian
- 1E Józef
- 1F Jan
- 1G Władysław
- 1H Alojzy
- 1I Dominik

Trzecie pokolenie:

(...)

Dzieci Ignacego:

- 141 Franciszek
- 142 Michał
- 143 Marta

(...)

Dzieci Alojzego:

1H1 Edmund

1H2 Alojzy

1H3 Czesława

1H4 Stanisław

(...)

Czwarte pokolenie:

(...)

Dzieci Marty:

1431 Irena

1432 Halina

1433 Kazimierz

1434 Czesław

1435 Władysława

1436 Jan

(...)

Dzieci Stanisława:

1H41 Mirosław

1H42 Andrzej

1H43 Jolanta

1H44 Zenon

1H45 Rafał

(...)

Piąte pokolenie:

(...)

Dzieci Haliny:

14321 Grażyna

14322 Tadeusz (ojciec autora)

14323 Leszek

14324 Elżbieta

14325 Grzegorz

(...)

Dziecko Jolanty Grefka:

1H431 Karol (syn Tadeusza równocześnie symbol 143221)

Kolejny z systemów – system numeracji D’Aboville’a – jest również przekształceniem swojego poprzednika. Stworzony został przez francuskiego genealoga Jacques’a d’Aboville w roku 1940, używany do dzisiaj, różni się od systemu Henry’ego sposobem rozdzielenia pokoleń – zastosowanie kropek. Osoba o przyporządkowanym kodzie 1.4.2.1 jest pierwszym dzieckiem drugiego dziecka czwartego dziecka probanta. Inaczej mówiąc, probant ma min. czwórkę dzieci, z których czwarte ma min. dwójkę, z których to drugie ma dziecko. Spis wykonany tą metodą wygląda podobnie jak w przypadku systemu D’Aboville’a (poniżej również wycinek z tablicy członków rodziny autora).

- Stanisław Grefka x Wiktoria Kolasińska
 - Mirosław Grefka x Elżbieta Giełdon
 - Magdalena Grefka x Łukasz Szwarc
 - Andrzej Grefka x Jadwiga Kujawska
 - Emilia Grefka x Krzysztof Partyka
 - Dominika Partyka
 - Jolanta Grefka x Tadeusz Ebertowski
 - Karol Ebertowski
 - Zenon Grefka x Marlena Kołodziejska
 - Sandra Grefka o-o Daniel Gaca
 - Oliwier Zenon Gaca
 - Samanta Grefka
 - Joanna Grefka
 - Rafał Grefka x Barbara Gliniecka
 - Kacper Grefka

Kolejnym przekształceniem systemu Henry’ego jest system rejestrowy. W omawianym systemie protoplasta również otrzymuje numer 1, a jego kolejne dzieci cyfry rzymskie I, II, III, IV itd. Te dzieci, które mają swoje dzieci, także otrzymują numerację arabską (pomija się małżeństwa oraz osoby bezdzietne). Lista jest bardziej rozbudowana, aczkolwiek trudniejsza do zrozumienia (poniżej przykład z rodziny autora).

- Stanisław Grefka

Pierwsze pokolenie:

Stanisław Grefka x Wiktoria Kolasińska

- I Mirosław Grefka x Elżbieta Giełdon
- II Andrzej Grefka x Jadwiga Kujawska
- III Jolanta Grefka x Tadeusz Ebertowski
- IV Zenon Grefka x Marlena Kołodziejska
- V Rafał Grefka x Barbara Gliniecka

Drugie pokolenie:

Mirosław Grefka x Elżbieta Giełdon

- I Magdalena Grefka x Łukasz Szwarz

Andrzej Grefka x Jadwiga Kujawska

- 7 I Emilia Grefka x Krzysztof Partyka

Jolanta Grefka x Tadeusz Ebertowski

- I Karol Ebertowski

Zenon Grefka x Marlena Kołodziejska

- 8 I Sandra Grefka o-o Daniel Gaca
- II Samanta Grefka
- III Joanna Grefka

Rafał Grefka x Barbara Gliniecka

- I Kacper Grefka

Trzecie pokolenie:

Emilia Grefka x Krzysztof Partyka

- I Dominika Partyka

Sandra Grefka o-o Daniel Gaca

- I Oliwier Zenon Gaca

Ostatni system również doczekał się modernizacji przyjętej pod skrótem NGSQ (od ang. „National Genealogical Society Quarterly” –

amerykańskiego periodyku, w którym system jest używany) i bywa również określany mianem systemu źródłowego. Od pierwowzoru odróżnia go każdorazowe numerowanie potomków po arabsku, nawet tych bezdzietnych. Kolejne dzieci mają oznaczenia rzymskie, ale do każdego małżeństwa posiadającego potomstwo dopisywany jest znak plusa (+). Niestety, mankamentem obu wyżej wymienionych systemów (systemu rejestrowego i jego modyfikacji NGSQ) jest niemożność dodawania nowych danych po zakończonej pracy. Jakakolwiek ingerencja powoduje zmianę całej numeracji w projekcie, dlatego też proces przyporządkowywania kolejnych oznaczeń należy tutaj zostawić na sam koniec.

Z systemów numeracji potomków warto jeszcze zwrócić uwagę na system autorstwa Christoffela C. de Villersa, który w 1894 r. w pracy dotyczącej rodzin kapsztadzkich opublikował swój autorski system. W 1966 r. system ten został uaktualniony i ponownie opublikowany przez Corneliusa Pame, co przyczyniło się do jego powszechnego użytku w Republice Południowej Afryki. Począwszy od oznaczenia protoplasty literką a, jego potomstwa – b oraz kolejnych pokoleń dalszymi literami alfabetu, każde dziecko opisuje się liczbą arabską (1 dla najstarszego, 2 dla następnego itd.). W ten sposób każdy potomek oznaczony jest symbolem swojego rodzica (literka) i samego siebie (cyfra). Pokolenia oddzielane są kropkami, np. skrót a2.b3.c1, co oznacza pierwsze dziecko trzeciego potomka drugiego dziecka protoplasty, dla którego tworzony jest opis. Tablica potomków w systemie numerowania de Villersa i Pamy przybiera następującą postać (przykład z rodziny autora):

- a** Stanisław Grefka x Wiktoria Kolasińska
 - b1** Mirosław Grefka x Elżbieta Giełdon
 - b1.c1** Magdalena Grefka x Łukasz Szwarz
 - b2** Andrzej Grefka x Jadwiga Kujawska
 - b2.c1** Emilia Grefka x Krzysztof Partyka
 - b2.c1.d1** Dominika Partyka
 - b3** Jolanta Grefka x Tadeusz Ebertowski
 - b3.c1** Karol Ebertowski
 - b4** Zenon Grefka x Marlena Kołodziejska
 - b4.c1** Sandra Grefka o-o Daniel Gaca
 - b4.c1.d1** Oliwier Zenon Gaca

- b4.c2** Samanta Grefka
- b4.c3** Joanna Grefka
- b5** Rafał Grefka x Barbara Gliniecka
- b5.c1** Kacper Grefka

Z systemów hybrydowych wyżej wymienione zostały dwa, tj. Donna Devine'a i Williama Dolarhide'a. Oba są połączeniem systemów Sosa–Stradonitz i Henry'ego (czy D'Aboville'a). Idąc przykładowym kodem 18.4*a.2 w numeracji Devine'a, najlepiej rozszyfrowywać go etapami:

1. Liczba 18 jest w tym przypadku wpisana w numeracji Sosa–Stradonitz, co odpowiada mężczyźnie będącemu prapradziadkiem probanta (ojciec matki dziadka probanta: 1 – probant, 2 – ojciec probanta, 4 – dziadek probanta ze strony ojca, 9 – prababcia probanta ze strony ojca, matka dziadka, 18 – prapradziadek probanta).
2. Kropka jest oznaczeniem potomków ww., a cyfra za nią – kolejnego potomka (czwarte dziecko).
3. Pod postacią gwiazdki kryje się zawarty związek małżeński, a pod literą – informacja o kolejnym jego przypadku (a – pierwszy ślub, b – drugi, itd.).
4. Cyfra po kropce, analogicznie jak w drugim punkcie, wskazuje na kolejnego potomka w danym małżeństwie.

Numeracja Dolarhide'a przebiega identycznie aż do punktu 3 powyższej listy, ale już w punkcie 4 tamtejsza kropka zostaje zamieniona na dwukropek – 18.4*a:2, co powoduje przejście z powrotem na system Sosa–Stradonitz i ukierunkowanie na matkę partnera/partnerki osoby oznaczonej literką a. Zmiana ta ma na celu dołączenie informacji o przodkach wszystkich współmałżonków znajdujących się w tablicach ascendentów i descendentów probanta (przodków i potomków osoby, dla której kreślone jest drzewo genealogiczne)¹³.

Formy prezentacji informacji genealogicznej

Informacja genealogiczna zawiera w sobie tak dużo różnorodnych danych, że przedstawienie jej wyłącznie w jeden, zunifikowany sposób wydaje się

¹³ M. Nowaczyk, dz. cyt., s. 223.

niemożliwe, a także mało czytelne. Fizyczny rozmiar pozostawia również wiele do życzenia. Prezentacja danych okrojonych do samych danych podstawowych zajmuje ogromne obszary, a dołączenie fotografii i innych danych rozmiary te powiększa. Aby ułatwić odczytywanie informacji genealogicznej, wykorzystuje się różne formy jej prezentacji, w tym:

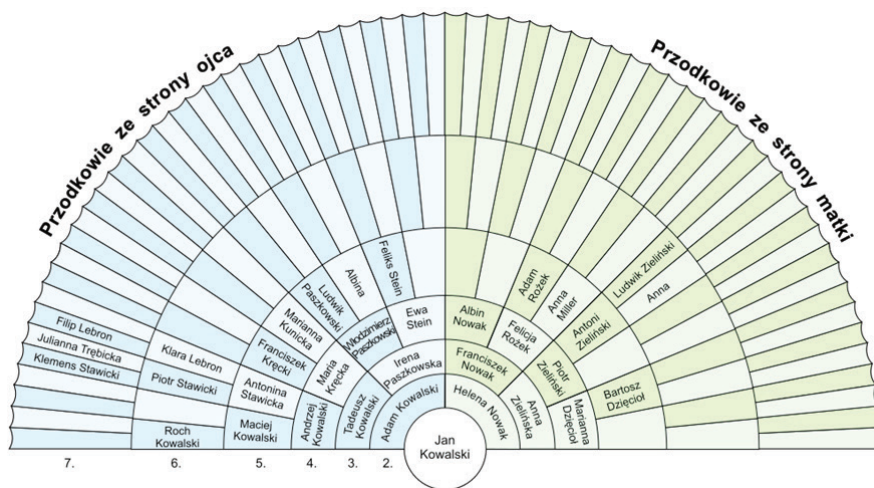
- tablice ascendentów (poziome i pionowe),
- tablice descendentów (poziome i pionowe),
- wykresy wachlarzowe, półkołowe i kołowe,
- wykresy bliskiej rodziny (poziome i pionowe),
- wykresy klepsydrowe (poziome i pionowe),
- wykres muszkowe (poziome i pionowe),
- wykresy zbiorcze.

Tablica ascendentów doskonale nadaje się do prezentacji informacji genealogicznej zapisanej m.in. w numeracji Sosa–Stradonitz, ponieważ pokazuje przodków probanta w liniach prostych zarówno partylinearnie, jak i matrylinearnie. Pomijane jest tutaj jednak rodzeństwo w jakimkolwiek pokoleniu – każde dziecko posiada dwoje rodziców (oczywiście, jeżeli są znane ich dane), a do każdego małżeństwa przyporządkowane jest jedno dziecko. Pionowy zapis rozwijany jest ku prawej stronie, poziomy – od dołu ku górze. Łatwo rozróżnić można linię patrylinearną – rozwijaną z lewej strony w wersji poziomej i ku górnemu prawemu rogu w wersji pionowej. Tablica descendentów działa w drugą stronę – ukazuje potomków osoby wyznaczonej jako osoba główna. Na prawo od niej widnieją jej potomkowie.

Wykres wachlarzowy, a także jego ewolucje w półkołowy i kołowy, są pewnymi odmianami tablicy ascendentów i descendentów. Analogicznie do nich pokazane są pokrewieństwa tylko w liniach prostych (wykaz przodków). Wersja potomków jest dużo bardziej rozbudowana. Każde małżeństwo przedstawione jest z dziećmi i ich rodzinami. Często wyświetlają się też małżeństwa krewnych czy powinowatych z tego samego rodu, co czyni drzewo jeszcze bardziej rozrośniętym (aczkolwiek tylko pozornie, gdyż te same osoby są umieszczone w dwóch miejscach, zarówno ze strony małżonka, jak i małżonki).

Doskonałą formą prezentacji rodziny wraz z najbliższym kuzynostwem, dziadkami, rodzeństwem rodziców i ich małżonkami jest wykres bliskiej rodziny, zarówno pionowy, jak i poziomy. Liczba pokoleń może

Rysunek 2. Wykres półkołowy przodków

Źródło: *Wikimedia Commons* [online] [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Wywod_przodkow_wachlarz.svg.

w tym wypadku być regulowana – od osób najbliższych aż po czwarty stopień pokrewieństwa i każdego krewnego.

Wykres klepsydrowy łączy w sobie pokolenia przed i po probancie, ukazując zarówno przodków, jak i potomków. Samo małżeństwo jest „przewężeniem”, przez które „przesypuje” się pokrewieństwo, dając formę klepsydry. Liczba generacji jest w tym przypadku dowolna.

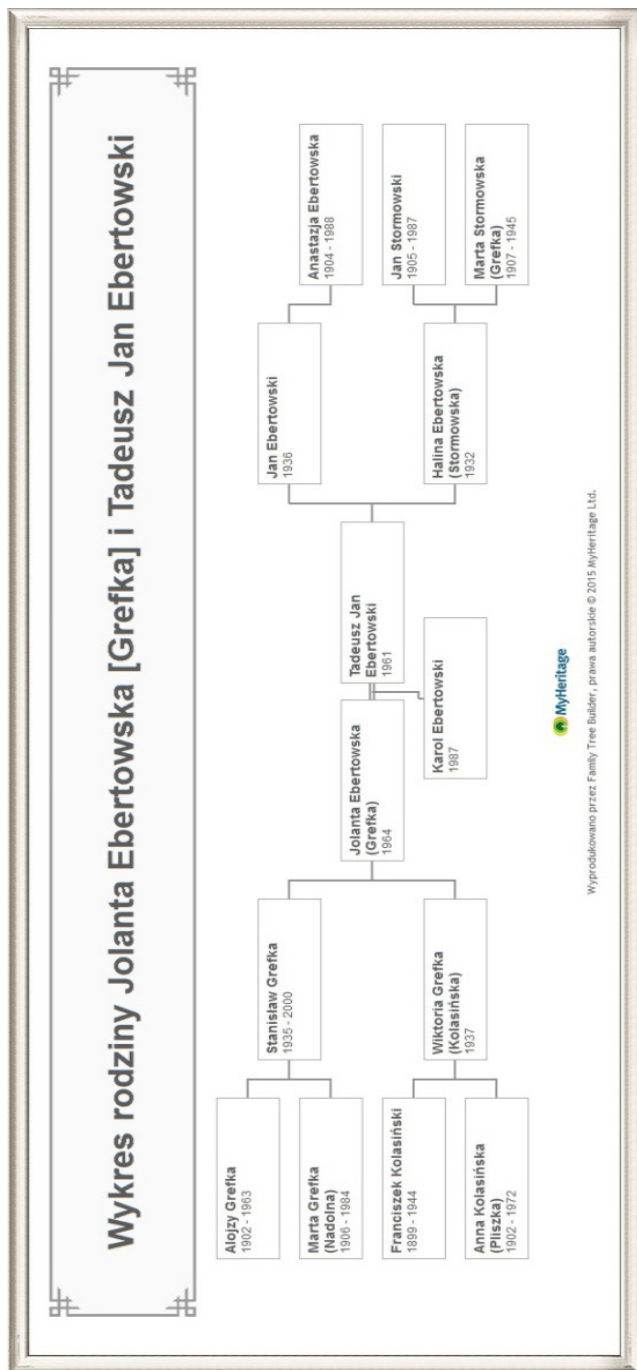
Symetrycznie doskonały jest wykres muszkowy, zwany także motylkowym. Małżonkowie w tej sytuacji umieszczeni są w centralnej części wykresu. Przodkowie jednego z nich wyświetlani są po lewej od niego, drugiego po prawej. Potomkowie umieszczeni są pod parą. Liczba pokoleń przodków jest zmienna, potomków zawsze taka sama – 1 pokolenie.

Jak nietrudno zauważyć, formy prezentacji informacji genealogicznej są różnorodne i w zasadzie nieograniczone. Ogranicza je w tym wypadku tylko wyobraźnia autora i/lub wykonawcy. Istotne są tutaj przede wszystkim powiązania rodzinne, a nie to, w jaki sposób są one pokazane, pionowo czy poziomo, w półkołu czy kole.

Rysunek 3. Wykres klepsydrowy

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 4. Wykres muszkowy

Źródło: opracowanie własne.

Polskie elektroniczne zasoby informacji genealogicznej

Podobnie jak inne rodzaje informacji, w dzisiejszych czasach również dane genealogiczne umieszczane są w elektronicznych źródłach informacji, w tym bibliotekach i repozytoriach cyfrowych, portalach społecznościowych, witrynach instytucjonalnych oraz specjalnych bazach danych.

Prezentację takich zasobów warto rozpocząć od projektu pt. „Teki Dworzaczka” (<http://teki.bkpan.poznan.pl>), którego celem była digitalizacja 22 tomów monografii genealogicznych wielkopolskiej szlachty przygotowanej przez wspomnianego już na łamach niniejszego tekstu prof. W. Dworzaczka. Projekt zrealizowała Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk, gdzie spuścizna autora jest przechowywana, i sfinansowany przez ówczesny Komitet Badań Naukowych. 22 tomy materiałów dotyczących wielkopolskiej szlachty podzielone są na: rejestry, monografie i inwentarze. Rejestry zawierają wypisy z wielkopolskich ksiąg grodzkich i ziemskich, monografie – nazwiska pochodzące z niedokończonego herbarza szlachty wielkopolskiej, a inwentarze – pełne inwentarze ksiąg grodzkich i ziemskich oraz ramowe inwentarze ksiąg metrykalnych z Archiwum Państwowego w Poznaniu, jak również z Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu i Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie. Baza rejestruje materiał archiwalny o nazwiskach rozpoczynających się na litery A–B i L–Pn. Całość po obróbce i digitalizacji zajmuje 82,4 MB pamięci dysku, a dołączone zbiory genealogiczne i inwentarze opracowane w Pracowni Genealogicznej Biblioteki Kórnickiej oraz oprogramowanie zajmują około 17 MB pamięci dysku. Jest to – w przybliżeniu – około 50 tys. stron maszynopisu. Elektroniczną wersję „Tek Dworzaczka” można przeglądać według rodzajów źródeł (gazety, księgi metrykalne, księgi grodzkie, metrykalia, testamenty, tablice) lub nazwisk szlachty wielkopolskiej. Warto pamiętać, że materiały zaprezentowane w projekcie zapisane są ówczesnym językiem, co utrudnia zarówno ich wyszukiwanie (konieczność stosowania różnych form pisowni nazwisk), jak i odczytywanie (wiele skrótów)¹⁴.

¹⁴ *Edycja elektroniczna Tek Dworzaczka* [online] [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://teki.bkpan.poznan.pl/index_informacje.html.

Kolejnym godnym polecenia miejscem w sieci jest GenBaza (<http://metryki.genbaza.pl/>), baza zawierająca zbiór zdigitalizowanych metryk, prowadzona przez Tomasza Nitscha i Leszka Ćwiklińskiego. Dnia 27 czerwca 2016 r. osiągnęła ona liczbę 20 mln zdjęć z metrykami urodzeń, ślubów i zgonów. Indeksowane są tutaj metryki pochodzące z Archiwów Państwowych z Kielc, Gdańska, Łodzi, Warszawy i Koszalina oraz z Archiwum Diecezjalnego w Kielcach. Finalnym produktem są skany stron z ksiąg metrykalnych parafii różnych wyznań i urzędów stanu cywilnego. Dostęp do bazy jest darmowy. Skany (format jpg) prezentują materiały zapisane w języku ówczesnie obowiązującym na danym terenie, więc do pracy z nimi konieczna jest znajomość języków obcych, a także bardzo dobra umiejętność odczytywania ówczesnego pisma odręcznego. Zdjęcia są kolorowe i w bardzo dużej rozdzielczości, co pomaga w dokładnej analizie. Twórcy bazy umożliwili użytkownikowi zmianę nasycenia kolorów oraz regulacji ostrości. Umożliwili także pobieranie fotografii. Trudno określić, jaki system numeracji zastosowali autorzy projektu (niestety, brak tu jakiegokolwiek legendy czy indeksu). Jedyną zachowaną i odczytywalną „na pierwszy rzut oka” numeracją są kolejne numery zdjęć w poszczególnych katalogach. Niedogodnością jest także konieczność logowania do serwisu, który warunkuje nieodpłatny dostęp do zamieszczonych w bazie dokumentów.

Innego rodzaju zasobem jest BaSIA (Baza Systemu Indeksacji Archiwalnej; <http://www.basia.famula.pl/>) – baza zawierająca indeksy z metrykaliów z zasobów udostępnionych przez archiwa państwowe. Odnaleźć tu można nazwiska poszukiwanych osób, skany akt metrykalnych oraz inne informacje, pozwalające identyfikować rodziny, miejsca i podstawowe fakty z ich historii. Indeksowanie odbywa się za pomocą aplikacji ASIA (Automatyczny System Indeksacji Archiwalnej). W wynikach wyszukiwania pojawiają się nazwy miejscowości, na terenie których w księgach parafialnych lub urzędów stanu cywilnego odnotowano wyszukiwane nazwisko. Przykładowy opis składa się z nazwy miejscowości, oznaczenia pochodzenia danego wypisu (właściwa parafia lub urząd stanu cywilnego), rodzaju akt i daty. Niżej ukazane są poszukiwane informacje oraz komentarze zamieszczone przez indeksującego. Po prawej stronie znajdują się dane dotyczące miejsca przechowywania metryk, linki do skanów zamieszczonych w serwisie szukajwarchiwach.pl, informacje o in-

deksujących, data dokonania wpisu i identyfikator metryki. Istnieje także możliwość pobrania w formacie GEDCOM i pozostawienia komentarza.

Wspomniany już portal „Szukaj w Archiwach” (<http://szukajwarchiwach.pl/>) działa pod nadzorem Narodowego Archiwum Cyfrowego. Podstawowym jego celem jest udostępnianie w Internecie wybranych materiałów archiwalnych z archiwów państwowych i innych instytucji kultury, zgromadzonych w Zintegrowanym Systemie Informacji Archiwalnej ZOSIA. Opisy prezentowane są, podobnie jak w GenBazie, wraz ze skanami dokumentów. W serwisie nie są dostępne informacje o zasobie wszystkich polskich archiwów państwowych. Są tu wyłącznie materiały tych archiwów, które:

- publikują informacje o zasobie w Internecie wyłącznie na stronie szukajwarchiwach.pl,
- publikują na stronie szukajwarchiwach.pl tylko te zespoły, dla których zamieściły lub zamierzają zamieścić kopie cyfrowe,
- nie należą do sieci archiwów państwowych, ale prezentują skany archiwaliów w serwisie szukajwarchiwach.pl (Archiwum Instytutu Hoovera, Archiwum Muzeum Zamoyskich w Kozłowie)¹⁵.

Na dzień 31 marca 2017 r. w projekcie udostępnionych jest ok. 23 mln skanów.

Omawiając wybrane elektroniczne zasoby informacji genealogicznej, należy wspomnieć jeszcze o tworzeniu baz przez polskie towarzystwa genealogiczne. Przykładem takiej działalności jest baza Pomorskiego Towarzystwa Genealogicznego, która 5 sierpnia 2016 r. przekroczyła liczbę 4 mln indeksów. Są to głównie dane pochodzące z terenów Pomorza i częściowo Kujaw. Baza tworzona jest całkowicie bezpłatnie, głównie przez członków towarzystwa i też w takim charakterze jest udostępniana. Wyniki wyszukiwania mają postać chronologicznie uporządkowanej listy, zawierającej miejsce przechowywania oryginalnej metryki, jej numerację, numerację skanu metryki (możliwą do odnalezienia w GenBazie), imiona i nazwiska osób w nich występujących oraz przybliżony okres życia. Udostępniane dane są podzielone na: chrzty, śluby, zgony oraz na cmentarze i pomniki.

¹⁵ *Szukaj w Archiwach: o projekcie* [online] [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://szukajwarchiwach.pl/o_serwisie.

Podobnym przedsięwzięciem jest projekt „Genealogia w Archiwach” (genealogiawarchiwach.pl). Jest to wspólne dzieło Archiwów Państwowych w Toruniu i Bydgoszczy, zrealizowane w ramach projektu „Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego” (Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego w zakresie „Rozwój usług i aplikacji dla ludności”). Celem projektu jest digitalizacja i udostępnianie w przestrzeni internetowej akt metrykalnych z ww. archiwów. W ramach projektu wykonano 1,8 mln skanów, udostępniając ponad 3,2 mln stron archiwaliów¹⁶. Wyniki wyszukiwania ukazane są w okienkach zawierających opis miejscowości, rodzaj metryki, miejsce jej przechowywania oraz dane osoby, która była poszukiwana. Każde okienko umożliwia także wyświetlenie skanu, informacji o zespole archiwalnym oraz komentarzy użytkowników.

Podsumowanie

Jak starano się dowieść, informacja genealogiczna podobnie jak inne rodzaje informacji cechuje się pewnymi ściśle dla siebie charakterystycznymi cechami. Mimo że nie wydaje się ona materią trudną do opanowania, jej wykorzystywanie – choćby ze względu na konieczność znajomości systemów numeracji – może przysporzyć potencjalnemu użytkownikowi wiele trudności. Bez wątpienia obcowanie z tego rodzaju informacją wymaga długich godzin poświęconych dokładnej analizie poprawności odnalezionych danych, chłodnego umysłu przy obliczeniach wzajemnych relacji między przodkami oraz samozaparca w dążeniu do osiągnięcia dostatecznie relewantnej odpowiedzi.

Postępujący rozwój technologii w niezaprzeczalny sposób pomaga w kreowaniu informacji genealogicznej. Powstające portale i bazy genealogiczne są znacznym ułatwieniem w poszukiwaniach genealogicznych zarówno dla amatorów, jak i specjalistów z tego zakresu. Nie zmienia to jednak faktu, że wymagania stawiane wobec jakości informacji genealogicznej pozostają nadal wysokie: poprawna informacja genealogiczna

¹⁶ *Genealogia w archiwach. Podręcznik użytkownika* [online] [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.genealogiawarchiwach.pl/APP/global/0/legacy/0/Podręcznik.pdf>.

powinna być odpowiednio opisana, zweryfikowana, stosownie zaprezentowana i przygotowana do dalszego udostępniania.

Bibliografia

- Dworzaczek Włodzimierz, *Genealogia*, Warszawa 1959.
- Edycja elektroniczna Tek Dworzaczka* [online] [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://teki.bkpan.poznan.pl/index_informacje.html.
- Genealogia w archiwach. Podręcznik użytkownika* [online] [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.genealogiawarchiwach.pl/APP/global/0/legacy/0/Podręcznik.pdf>.
- Kekulé von Stradonitz Stephan, *Ahnentafel Atlas*, Berlin 1898.
- Kubis Jacek, *Geologiczne systemy numerowania* [online]. Strona Yaki'ego [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://yakipl.republika.pl/gennumer_2.html.
- Miśkiewicz Benon, *Wstęp do badań historycznych*, Warszawa-Poznań 1985.
- Nowaczyk Małgorzata, *Poszukiwania przodków. Genealogia dla każdego*, Poznań 2005.
- Prinke Rafał T., *Poradnik genealoga amatora*, Poznań 2006.
- Semkowicz Władysław, *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*, Kraków 1999.
- Szukaj w Archiwach: o projekcie* [online] [dostęp 31 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: http://szukajwarchiwach.pl/o_serwisie.

Practical Aspects of Collection, Description and Sharing of Specialized Information. The Case of Genealogical Information

ABSTRACT: Genealogical research is enjoying a great interest of scientists as well as fans investigating their family roots in our times. Although no precise definition of genealogical information exists, in practice it assumes strictly determined forms which makes it hard to mistake it for any other type of specialist information (e.g. medical, European or legal information). Its description is complex and based on special systems of numbering of ancestors, descendants and kinships as a distinctive feature. Similarly to other types of information, genealogical information is diversely presented. This thesis finds its confirmation in a number of genealogical initiatives carried out in the network environment:

web pages of institutions dealing with genealogy, services devoted to family search, databases specializing in the storage of genealogical data, and specialist community portals enabling to create family trees. The article is an attempt to discuss the nature of genealogical information, most commonly used systems of genealogical numbering and model electronic resources dedicated to this area.

KEYWORDS: archives, family trees, genealogical databases, genealogical information, genealogy, scientific information, numbering.

